

De
Admirandis Cæli Terræq; nuperis
Phænomenis, prodigiosis item aliis,
inprimis de

**LUNARI CRU-
CE, IRIDE,
ut &
VOLANTE LAMPA-
DE NOCTURNA,**

Dissertatio Epistolica

GEORGI CASP. KIRCHMAJERI,
Orator. in Electorali Saxonum Universit.

P. P. & Acad. Cur.

Sächs.
Latides-
Bibl.

WITTENBERGÆ,

Imprimebat MATTHÆUS HENCKELIUS, Acad. Typogr.
ANNO CLX LXXXIV.

Meteorol.
399,25

36

JOHANNES
ACERBIUS

833

ARMATI ETIACIOV
ARMATI ETIACIOV

ARMATI ETIACIOV

ARMATI ETIACIOV

ARMATI ETIACIOV

ARMATI ETIACIOV

ARMATI ETIACIOV

ARMATI ETIACIOV

ARMATI ETIACIOV

*Ad Viros Celeberrimos,
Excellentissimis pro re literaria publica
meritis Illustres,*

**DN. D. JOH. MICHAELEM
FEHRIUM,**

*Archiatrum, in Urbe Liberâ & Imperiali Svevophordi-
ensi Consulem, Academiæ Nat. Curiosor. per Germaniam
Præsidem Magnificum, & Argonautam:*

Nec non

**DN. ANTONIUM MAGLIA-
BECHIUM,**

*Polyhistorem Florentinum, Magni Etruriæ Ducis
Bibliothecarium incomparabilem;*

Patronos colendissimos:

*Admirandis Cœli Terræq; nuperis Phæ-
nomenis, prodigiosis item aliis,
in primis de*

LUNARI CRUCE, IRIDE,

ut &

**VOLANTE LAMPADE
NOCTURNA,**

DISSERTATIO EPISTOLICA

METHAMORPHOSIS. VOL. I. MD

Non cœpisse? Erè prudenterq; Sapiens Roma-
nus nominat *ingratum*, qui be-
neficiū se accepisse negat: *ingra-*
tū, qui dissimulat: *ingratum*, qui
non reddit: *ingratisimum*, qui
oblitus est. Non affero, qvas ipsa dictitat
natura, caussas, & expresit optimus Præ-
ceptor pesimi *Neronis*. Illud publicè pro-
fiteor: à nota hominis *ingrati* (cujus nomen
etiam abhorreo, in aliis detestor,) nullam
superesse mihi excusationis speciem, si vel
dissimulem, vel negem, vel oblivione deteram
collata vestra, Evergetæ, in me beneficia. Se-
ptennium effluxit, cùm honorem Ordinis illu-
strioris sponte tuâ, PRÆSES observande, re-
luctanti mihi, propter conscientiam nullius
meriti, conferres. Compotem illius ante an-
nos duodeviginti reddere me Conditor insi-
gnis

gnis Academiæ, perpetuâ vehendus laude no-
ster, ἐν ἀγίοις BALUSCHIUS, tūm in Franco-
niæ communis patriæ meditullio , Svinfurti
scilicet, præsentem, qvatum in se fuit, voluit.
Exprobratum mihi à nōnnullis memini fuisse,
cur honorum publicorum nomina dissimu-
lem, vel fugiam in exprimendis solitis? Sed e-
gomet , qvi bella gero cum ambitiosis titulis
& (si qvi forent,) meis, morem omnibus re-
linqviō integrum ; ast *mallem cum Catone esse,*
quād videri aliq' vid.

Expressitamen nunc, ne tui muneris in-
gratus æstimator forsitan viderer. Tot olim
literis favore plenis, nuper etiam per Nobilis-
simum Collegam , Noribergæ decus , nostri
Ordinis illustramentum, DN. D. JOH. GE-
ORG. VOLCKAMERUM nummo aureo
augustiore me ornâsti: mensæ ac convictibus
non semel Urbem inclytam , mihiq; toties be-
neficam , Svinfurtum , transeuntem me adhi-
buisti. Jam qvis me *Seneca* ab odioso nomi-
ne ingrati , qvoniam non reddidi (nec enim

po-

potis etiam beneficia, absolvet? Habes con-
fidentem reum; habes debitorem sempiter-
num; habes pariter præconem. Nulla vel
impietas obliterabit, vel delebit ætas, vel abs-
me progenies silebit merita hæc tua, DO-
MINE.

Et Tibi, Celeberrime MAGLIABECHI,
Ducis verè Magni tui cliens maxime, Curator
admirandæ in Italia, post Vaticanam, Bibliothe-
cæ vigil, & Eruditorum omnium ocelle, quas
vel referam, vel exprimam in præsens gratias?
Tot non modò epistolis, sed libris literariisq;
donis, nuper admodùm vicissim, frequentasti
me, aut cumulasti peregregio Henrici Noris,
Veronensis Commentario in vulgatas ab Onu-
phrio Panvinio vestrato Fastos Consulares e-
mendatos, auctos, illustratos edito; ut mo-
dum pænè nesciam, ecquomodò me satis gra-
tum Tibi probem? Qvicqvad rari, qvicqvad
operum novorum Itali Scriptores publicent
parturiantvē, adnotas, & cum amicis liberali-
ter

ter communicas. Quid ego? schedas has exigua submitto. Qui libri prodeant, quæ scripta passim in Germania vulgentur, sine numero propemodum, Catalogi testantur Francofurdienses, Lipsienses, ac minores alii. Significo hic potius, quid novi, quidq; rari Cœlum pariter & Terra exhibuerint ab uno alteroq; anno haec tenus Germanis.

Interest posteritatis, quæ hoc senescente seculo servavimus de cœlo, quæ in terris vidi- mus miranda, ex mortalium memoria ne de- leantur. Hyemem & longam & nivosam, præter ordinem Naturæ sicca pariter ac frigi- da vernalis, æstivalis posteà excepit calida & si- tiens tempestas, adeò, ut ab Aprili ineunte, ad adultum mensēm Iulium vix una alteraçve ci- tò transiens, & paucissimos attingens agros pluvia in nostro Horizonte gramina, frumen- ta omnis generis fructusq; nec non olera emo- rientia cum plantis & arboribus, qvin imò vix tellurem irroraverit hiantem. Hamburgi, Re-

) (

va-

valie Rigægj urbium clatissimarum , vicina
VVittebergæ, Misniæ, Voigtlandiæ, ac Argentorati fulmine divino tacti , horribilia incendia informe rudus hic & illic loquitur. Haud temerè hæc facta, aut óbliviscenda. Numinis irati minæ , qvin & efficacia ad vitæ emendationem monita censeri debent. Interest præsentis ævi etiam, ut circumspiciamus, atq; eleverimus capita , castisq; precibus propitiemus nobis cœli terrarumq; Dominum, ut clementissimè avertat tela, qvæ ab Oriente *Hannibal*, ab Occidente *Hasdrubal* Imperio intorquet sacro-sancto. Vos, Viri maximi, interea valete , dissertationem hanc suscipite serenis frontibus , &, si porrò mereor, favete! Scribeb. VVittenbergæ X.Kal. August. A. cl. Icc LXXXIV.

Con-

Contenta:

CRUX qvando , qvomodò , & ubi visa fuerit cum Iride Lunari ac Paraselene geminâ?

Iris sine stillicidio in nube glaciali , explicatur è *Cartesio*.

Irides Lunares observatæ rariùs. A qvibus ? Plures in Annalibus occurrunt Fribergensibus. Descriptio illius Wittebergæ visæ , mense Januario adulto.

Crux Lunæ qvalis , & qvam causam habeat efficien- tem ? Cruces aliæ prodigiosæ in aëre , cœlo , terra , vestimentis hominum , & alibi .

Romæ ac Patavii tres visi Soles totq; Irides Ao. 1601. Parhelii visi V. Romæ An. 1629. & duæ Irides.

Hyems Ao. 1681. & 1682 . tām tepida & pluviosa ver- nabat passim gemmis , foliis , florib. & fructibus .

Ab ea tempestate fluxerant aquarum inundationes ; ab his mille mala , & alicubi diluvia , hinc strages hominum ac regionum , intra & extra Germaniam .

Globus igneus ex aëre delapsus Ao. 1682. Lampas ignea volansq; major observata Ao. 1683.

Horribilis tempestas Romæ , mense Febr. Ao. 1683. hominibus ac frugibus damnosa. Cometes in Aurigæ sidere 1683 istius magni asseclæ .

Parhelii ac Irides complures posteà .

Lampas describ. ignea Augusto mense Ao. 1683. in plurimis Germaniæ remotissimisq; locis noctu visa. U- na-

nanè? Locus generationis in qvâ regione aëris? Atmophæræ altitudo.

Montes excelsissimi in Italia, Insula Tenariffa, Scythia, Dacia, & Germania in primis memorantur: Autoris in qvibusdam observationes.

Scrutinium Davidis Frölichii rarissimum in Carpathi. infano jugo. Montis Ararat conditio à J. Janzonio Straussio qvalis deprehensa? Ao. 1670. Olympus & mons Veneris ab Aristotele ac Zabarella verené expositus?

Lampas volans ignea qvam alta primum, qvamq; magna, & ubi visibilis?

Tempus generationis, & illius unde fomes?

An ex sulphure nitroq;? Nitrum promovet descensum qvoq;. Modus multiplex parandi fulmina.

Natura ignium talismodi communis cum pyrobo-
lis missilibus. Laudatur Fromondus.

Idem mox notatur. Natura nitri inflammabilis.
Provocatur ad experientiam & testes varios. Vapulat
Rob. Fluth.

An Tonitru a Cacodæmone? Helmontius notatur
cum Bodino. Reprehenditur hic qvoque Paracelsus.
Quantum conferant ad spectus Planetarum, & Conjun-
ctiones magnæ?

Finis ita modi Phænomenorum extraordinarius
asseritur. Quandoq; fabulosus.

Anatephalæosis de Cruce ac signato ejus. Historiæ
recentiores aliæ cum laudatissimis Observatoribus.

Appendix ex Silesia.

PRO-

PROLEGOMENON.

*Crux Alba, Lunam medium in-
terescans, cum Iride præconium cœlestē
intimat.*

 Alvete Christiani! præconem, & si
vultis, fecialem destinavit me O-
mnipotens, ut in symbolo signoq;
Crucifixi terrestrem vinci posse Lu-
nam, & secari medium intelligeretis; si à cædi-
bus pro regione, aut religione impotenter ha-
etenūs patratis, per tot Regna, deniq; abstinentur,
& adversus barbaros Lunaticos unanimi
consensione arma jungerentur. Bella Nu-
minis, non hominis pro gloria, Crux omnibus
communis vobis svadeo. Qvem, nisi JESUM
CRUCIFIXUM persecutimini in tot exilibus?
Qvām grave semper extitit, adversus stimulum
hunc calcitrare? Qvod verò præmium manebit vos, si mutua in vulnera & funera ruatis ra-
bio.

A

bio.

biose? Lupi, bestiæ immanes, à laniena sui generis abhorrent. Feritas leonum inter se non dimicat, serpentum virus ad serpentes se non exercit. Nem marina quidem monstra, nisi in familiis diversas, iram accidunt. Sol mundi oculus expalluit ad tragœdias has diu inter Christianos, & vicinos, actas. Detestatus scelera ad poenas irritatus Deus, intrà vix quadriennii decursum tot in æthere Cometas, (quos inter param majorem multa non viderunt secula, caudato illo celebri per Orbem universum,) tot in aëre volantes lampades & meteora rara alia, & præter siccitatem diuturnā, horribilia incendia, mortalibus repræsentavit. Ordinarii dum respuuntur monitores, quibus fidem alias habere decet, gemebundam adhibet pro teste creaturam, sed cœlestium interprete, Omniscius. Non opus est exhortatoriis amplius orationibus, aut rationibus, quas ad Passagia (sic enim appellârunt expeditiones Anti-Turcicas in Orientem) subeunda maximo urgebat olim opere *Aeneas Sylvius*, Episcopus Senensis, Pontifex *II. Pius.* *Hannibal* ad portas iterum in Chri-

Christianis agris! Unanimitate, cordatè, fortiter
rem tantam agite ! In hoc vincetis signo Lu-
nam barbaram. Nunc testem, imò vadem gra-
tiæ cœlestis juxta Lunam Iridem adspicite!

Historia cœlestis Crucis, & in terra plurium.

Ridiè quo phænomenon apparuit, in-
tensiore gelu asperari aér cœpit. Die XXIV.
Januarii tamen, Jul. comput. uberiorem ni-
vem invehebat Boreas. Ad seram vesperam
in rariores tenuabat nubes ventus, ut liberior rediret cœli
facies. Post horam X. nocturnam (biduum à plenilunio
elapsum fuerat) apparuit Corona circa Lunam, indè Crux
transversa, recta & perfecta, albicans, conjunctis aliquot,
per modum linearum, radiis ad tres horas integras figuræ
retinens, paraselenes geminas obscuriusculas, cum Iride
pulcherrimâ Lunari, incompleta interim, exhibebat ocu-
lis. Altitudo Lunæ fuerat initio apparitionis Wittebergæ,
post X. nocturnam suprà Horizontem $21^{\circ} 30'$. Fallor? an
sub stellis in capite η tunc occurrente Lunâ; line-
am constituebat rectam cor Hydræ ac Arcturus, extrema
in Ω nis caudâ & in rostro corvi communis cum Hydrâ.
Inde Lunæ longitud. prodeat $21^{\circ} \eta 7'$. & latitud. $4^{\circ} 8'$
Sept. Multis admodùm ac valdè dissitis in locis visum hoc
mirabile Phænomenon fuisse, inde colligas, qvòd Dresdâ,
Berolino, Lipsiâ & ex Silesiâ Amici quid monuerint privatis,
de illius observatione, literis. Dignum memoratu, va-

rij tūm in frā Lunam generis in aēre hæsisse nubes. Densiuscula, æqvalis, & continua halonem, sive aream subiecta corpori Lunari, dabat. Paraselene una alterā visibilior, utraqve cum Luna homocentrica per causas necessarias. Nubem planè aliam oportuit fuisse illam ; specularem nempe atqve glacialem, in qva effigiata Iris erat. Res admirationi propiore est, Iridem videri posse, sine guttularum aquearum stillicidio. Tūm enim temporis nec nix, nec pluvia cadebat. Glacialem igitur ac specularem appellavi nubem. Specula in guttulis non tantūm, sed & in glacie pellucida, hand secuīs ac in prisme, aut crystallo. Unde Iridis repræsentationes. Cartesius rem acu tetigit in Metcorol. c. 9. n. 4. *Iris nunquam apparet, nisi pluente cælo ; licet saepius non pluat, ubi spectator consistit.* Idem ibi glaciem pellucidam substituit. *Coronas autem nunquam,* ubi pluit, *conspici*, adjecit rectè. Qværo autem : unde ita in eodem tractu nubium extiterit diversitas, & alteratio? Recurrentum certè simul ad diversa loca diversarum nubium, sublimiorum, aut depressorum. Sed nec vitrum, (objicit Cartesius ibid. n. 1.) in pulverem comminutum, nec nix, nec nubes paullò densiores, pellucidæ esse possunt. Annuo ; sed nego cecidisse nivem, loco temporeq; observationis factæ. Ut de conglaciatae & sexangularis nivis admirabili figura, vestimentis & fenestrīs sæpè adhærente nihil memorem ; qvot qvæsò vicibus æstate qvæ mediâ, dum inhorrescit aér, speculares & pellucidæ dejiciuntur grandines, in qvibus velut speculis imagines solares Iridem relinqunt ; nisi spissior impedimento sit tempestas. Nec dum prætermittere sientio Lunarem Iridem debemus. Rariùs hæc visa ; visa tamen semel iterumq; nobis. Aristoteles commemorat, veteribus inobservatam, temporeq; suo bis solummodo supra annos
qvin-

qvinqvaginta visam. Dicit, illam proflus esse albam, & non nisi plurim annorum interstitio contingere; & die mensis unicâ videri, plenilunio nimirum. At oppositum demonstrant Sapientes, Scaliger Ex. 80. f. II. Sennertus in Scient. nat. l. 4. c. 9. Albertus non plena lunâ, Snellius biennio bis observavit. vid. Gassend. part. 2. oper. sect. 3. Phys. membr. 1. l. 2. c. 6. Ex Fribergensibus Annalibus congestis à D. Medico Mollero, discimus duas uno eodemq; Anno 1580. die, 25. Julii, & 18. Decembr. visas in Hermunduris fuisse Irides Lunares. Hoc seculo Fribergæ iterum, & qvidem plures observatae; die 25. Januar. Ao. 1630, inter mirabilia ostenta alia. Ibidem die ultima Novembr. A. 1663. parhelii apparuerunt duo, totidemq; Irides; nocturno autem tempore Lunaris juxta albicantem Crucem visa. Ad Annales provoco eosdem. Nuper inter alia phœnomena, quam Wittebergæ Iridem spectavimus Lunare die 24. Januarii post X. nocturnam, saturis coloribus, figurâ tamen incompletâ ideo apparuisse talem judicamus, qvôd non pleno amplius fulgeret orbe Luna: decima septima enim post conjunctionem, secunda, post oppositionem, phasis erat Lunæ. Iris sine secede aut pluvia stillante alias paradoxon. Supplebant vices pluviae (qvarum tunc propter gelu nulla cecidit,) particulæ collectæ ex vaporibus nocturnis glaciales, stabulantes multâ copiâ in aere. Crux crucem nobis figit maximè. Qvæ enim sufficiens produci causa potest, cui candidissimarum hâc figurâ linearum dispositio tam diutinam conservaverit durationem. Dic caussam, nisi summa semper agens libere hâc caussa moderatrix fu- it, qvæ in aëre repræsentavit Crucem CONSTANTINO

M. cum epigraphâ Romanis literis expressâ : IN HOC
VINCE! Euseb. i. de vit. Const. M. c. 28. Socrates Hist. Ecc.
I. i. c. 2. Sozomen. I. i. H. E. c. 3. Dic caussam, cur in cœlo
Crux affixum Servatorem exhibuerit cum clavis & stillan-
te sanguine in Anglia, Augusti die VIII. ab horâ pomeri-
dianatertiâ usque ad occasum Solis, Anno Christi 1188. Cal-
vizio in Chronic. notante. Cruces ex aëre decidentes post
Tribemium, Abbat. Spanheimens. 2. Chronic. Hirsaug. ad
Ann. 1500. & Naucler. vol. 2. Geogr. §. 20. Marqvardus
prodidit Freherus Tom. 2. Germanic. rer. f. 242. Miran-
dulæ Concordiæq; Comes, Franciscus Picus de prodigio
hoc ad Divum Maximilianum Cæsarem: Monstrasti, inqui-
ens, dum essem in Germania, cruces, clavos, lanceas, & a-
lia pleraq;, cœlesti quâdam, nec visibili pluvia corporibus de-
lineata. Vidi & ipse, addit, postquam à Tua Majestate di-
scessi in Italiam redditurus, multa q̄e non modò fidem rei
jam vulgatæ adstruerent, sed majorem multò etiam demis-
rationem incuterent, & universam pñè Germaniam ad
cœlestia prodigia religionis ergo commoverent. Apparue-
runt autem cruces etiam in vestimentis hominum, in linteau-
minibus, in mensalibus, in Sacerdotum albis, in mulierum
peplis. Nec sola in Germania, sed universa Gallia, Hollan-
dia, Brabantia, Polonia, Dania. Jobannes Funccius in ope-
re Chronolog. ad Ann. Ch. 1503. non solùm in vestimentis
denuò, sed & in pane similaceo apparuisse cruces per Ger-
maniam testatur. CAROLI M. tempore (Imperii illius
Anno quinto pridie Nonas Junii, Lunari in Eclipsi) si-
gnum Crucis modo planè mirabili apparuisse in Luna, re-
fert autor Chronicus illius magni Belgici. Qvodcùm non
memorent Notkerus Balbulus, aut Eginhardus ipsem, ne
aut San-Gallensis Monachus, aut alii apud Andr. de Ches-

ne

ne, ne de Annalibus Francor. dicam, hactenus in medio
relinqvam. Anno M C L V I I . tres visas Lunas & in me-
dia crucem, prodidit Suffridus Presbyter. Triennio ante,
simile quid contigisse, Godefridus Monachus est Autor in
Annalib. A. M D XVII. Saxoniae Elector atqve Principes
Vinmarie in Luna crucem amoenissimam viderunt.

Rariora hujus seculi Phænomena et eventa, in cœlo pariter ac terris observata.

Certe memorabile exemplum Petrus judicat Gassendus
part. 3. oper. Sect. 3. Phys. membr. 1. l. 2. c. 6. apparuisse
Romæ simul et Patavii Soles tres cum triplici Iride, (qvan-
tumvis duplensem coronam cum albo circulo idem mox
nominet,) d. VII. Februar. horam circiter, ut illic nume-
rant, vigesimam & primam, A. 1601. Magis memorabile
Renatus des Cartes retulit ex aliis, & illustravit scientifice
in Meteorolog. c. X. p. 334. seqq. Phænomenon solare. Die
enim Martii XX. Anno 1629. Romæ Soles visi V. circa ve-
rum apparentes, duæ incompletæ Irides; parhelii, non ta-
men usqve adeò perfecti duo, neqve rotundi & præcisi,
sed inæquales & lacunosi ambitū cernebantur. In dia-
rio, qvod propter cognoscendas tempestates à multis inde
Annis soleo continuare, observavi similem ab aëriis osten-
tis rarioribusq; naturalib; ac meteoris annū vix aliū occur-
rere elapsis Annis 1682. & 1683. Tepor hyemis insolitus;
continua per dies aliquot noctesq; aëris humiditas ad ni-
mietatem usqve irrigabant mensibus Novembri & De-
cembri Ao. 1681, tellurem. Nodulos gemmasq; multi o-

sten-

stentabant passim frutices, in nostris quoque hortis. Inf-

lens res, die 4. Januarii Ao. 1682. ex Lotharingia Nancæo ce-

lebri prescripta, ad similitudinem Majalium deliciarum,

pleno ferè omnia ridere flore, arbores vestiri foliis, luxu-

riare prata gramine, matura fraga colligi. Idemq; con-

firmatum est à Rupellaniis Gallis, quod in vicinia extarent

altè super terram fructus & frumenta omnis generis, ut vi-

derentur brevi spatio maturitate gavisura. Die XIV. Ja-

nuarii jam tūm miserabilibus lamentis personabant literæ

ex Seelandia & Flandria, propter aggeres perruptos à ven-

torum turbine ac sœvientis pelagi assultu; in Austria con-

questi Viennenses, suburbanū maximè, ob Danubii inun-

dationes; in Franconia eodem fermè tempore ac post ali-

quantò Bambergenses, Heribopolitanī, alii, ob eruptiones

Mœni; Bremenses à Visurgi, Hamburgenses ab exæstuante

Albi damna passi sunt incredibilia. Die Januarii XX.

inter Scot-Viennam & Muranum ponem ingens, sed non

diu ultrà semihoram durans, terræmotus magnam ædium

ruinam dedit. Eodem die Wittebergæ porta, quæ ad

Albim itur, interclusa, aquis irruptibus in angipor-

tum, & ad milliare magnum latè evagantibus per agros.

Ratisponæ pariter Danubius insignem supergressus pon-

tem urbi se infudit ipsi. Die Jan. XXV. ciconiæ apud nos;

& anseres sylvestres numero prolixo, abs me etiam, visi.

Die XXVII. Jan. tempestas maxima cum horribilibus fra-

goribus ventisq; Neovesum Comitatus Bentheimensis op-

pidum perterrituit. Ad illud usq; tempus intra paucos di-

es Flandriam Seelandiamq; (& in ea Walgriam in primis

Insulam) diluvium omnino singulare adeò vastavit, ut

sedec. millia hominum & amplius cum pagis integris de-

mergerentur aquis, & alicubi vix turrium pinnacula ex-

tantia conspicerentur. Excessisse centies milrena flore-

no-

norum millia hanc cladem publica 'confessio firmavit.' Die XXIX. Jan. in Coloniensi ditione cœlum minax horridam coëgit tempestatem; uti inter fulgura ventosq; millia aliquot prosterrentur arborum. Mitto alia minoræ per secutos inde menses aliquot eventa; & commemoro Cometæ die XVII. Augus. post nocturn. I. observatum. Die V. Decemb. A. 1682. magnitudine prodigiosâ versus Austrum globus igneus ex aëre delapsus, in quamplurimis Germaniæ observabatur locis, longissimè remotis etiam. Ecce *Francofurti* ad Mœnum, *Spiræ* Nemetum, in via montana (ut perscriptum Heidelbergâ fuit,) *Isenaci*, *Erfurti*, *Jene*, *Lipsiæ*, *Wittebergæ*, *Dresdæ*, *Camentii* in Lusatia inferiori, *Vratislaviæ* Silesiorum, *Lisnæ* Polonorum, &c. Qvinto, inquam, Decemb. paullò post occasum Solis, cœlo admodùm sereno, aëre sic satis temperato inde à vertice ad brumalem occasum visa pila ingens ignea, pyroboli in morem accensa & trajecta, draconis aut serpentis magni referens imaginem, duravit ad quadrantem horæ, ac cum strepero fragore desiit in albicantes lineas & fulmi speciem, non sine adspectantium horrore in quibusdam locis. Qvod Phænomenon cùm ampliori formâ aliud seqvente Anno 1683. exceperit, ad illud usq; diffemus contemplationem ejus. Anno igitur prædicto tertio post octogesimum, consenescente seculo hoc, die Februarii duodecimo ante meridiem, cum nive copiosa vermium pullities & termitum innumerabilis delapsa est in Pomerania Stralsundæ, ut examina manipulis coligerentur.

Mense Junio, undevigesimo illius die, cùm in processione solennissima sanctissimum circumgestaret Pontifex R. tanta ingruit cū imbre, tonitru, ac fulmine terribili tempestas, ut dejicerentur segetes & arbores, & cum

B

bru-

brutis multis homines exstingverentur qvidam, qvinqvi-
esq; fulmen ictu perterreret Urbem , aqvis passim resta-
gnantibus per vicos.

Mense Julio die $\frac{11}{21}$ Cometa novus in Aurigæ sidere
infra Capellam visus , assecla illius magni , qvi prælu-
xerat immanni caudâ Ann. 1680, & 81. Idem paucis pòst
diebus in Jordanę juxta Urs. min. eo observatus die , qvô
Viennam Austriae obsidione cinxit Turca.

Augusti die $\frac{15}{15}$ parhelii duo juxtâ verum Solem vi-
si nobis qvoq; Wittebergæ , circâ VI. vespertinam.

Augusti die $\frac{19}{19}$ horâ VI. duæ Orientem versus irides,
sed incompletæ; paullò pòst circa VII. inter ortum & me-
ridiem perfecta aliaq; Iris.

Augusti die $\frac{12}{22}$ paullùm ante vespert. IX. memora-
bile id visum meteorum igneum qvo de uberiora expo-
nenda sunt in præsens.

Augusti die $\frac{28}{18}$ tres ternâ vice Irides post pomerid.
4.5. nec non ante VI. apparebant. Coaxantes calamitæ,
cornicantes graculi, picæq; lusitantes , & in aqvis se mer-
gentes anseres fædissimam præfigiebant tempestatem.

Silente Lunâ eqvidem , sed cœlo amoenissimè sere-
no improvisa fax , & lampas splendida obstupefecit ocu-
los mortalium , æqvalis πανσελήνω apparentis magnitu-
dinis , superior fulgore. Pleniùs etenim & clariùs illu-
minabat Lunâ plenâ aërem , per qvem trajectio fiebat , &
cum ædibus plateas. Altitudo loci , qvi primò apparuit,
ex analogia sideris majoris Ursæ & Bootis judicari potest.
Motu progressivo lampas ignea à septentrione in occasum
descendebat ad Jordanem , instar glöbi physicè rotundi ,
stridulum alicubi relinqvens sonum. Horizontem
nondum strinxerat , cùm fulguris dissiliens in morem
radios coeruleo-ignitos latius diffunderet. Visum si-
mul

mule est mirabile phænomenon in locis singulas ad mundi
plagas maximoperè à se distantibus : *Hamburgi*, (horâ
mediâ in IX. vespert.) *Lipsiæ ac Wittenbergæ* 4/ aut 5/ an-
te nonam, *Jenæ* paulò post auditam IX. memorante Ce-
leberrimo *Weigelio*; sed longè seriùs, si quidem omnibus
habenda fides, *Francofurti* ad Svevū, *Francofurti* etiam ad
Mœnum, *Cassellis*, *Coburgi*, *Islebiae*, *Numburgi*, *Geræ*, *Alten-
burgi*, *Dresdæ*, *Budissæ* Lusatorum, *Berolini*, *Halberstadii*,
& in *Poloniæ* ac *Marchiæ* confinibus.

Quarum urbium & civitatum genius à poli altitudi-
ne spectatus, juxtaq; longitudinem locorum atq; latitudi-
nem expensus, si cum testimoniis observatorum plurium,
& collatione graduum cœlestium cum circulo terrestri
maximo examinetur, calculus testabitur, per qvot & qvan-
ta millaria phænomenon potuerit videri. Artifi-
cibus ἀκριβεiav hanc calculi relinqvimus; ut veram simul
magnitudinem, suppositâ per observationes factas alti-
tudine, eliciant per instrumenta parallactica in primis.
Unumne fuerit phænomenon, an plura? inde discimus,
qvandoqvidē parallelismus temporis respondet & itine-
ris. Nec obstat per minuta, etiam 30, propter horologior.
fidem sæpè lubricam varietas. Nec dubitabimus, corre-
ctum mathematicè fuisse à qvibusdam Curiosis tempus.
Sapienter sæpiùs ad *Rotmannum Tycho Brahe* monuit E-
pist. lib. 1. in vicinis quoq; *Horizontibus* diversam aëris
occurrere constitutionem. Pone interim fuisse plura; se-
queretur, maximum telluris aërisqve tractum per tot
spatia æqualiter dispositum tūm temporis fuisse; aliud ut
appareret hīc, & alibi locorum meteoron aliud. Qvas ra-
tiones in proposito ferè simili, labore tamen longè accura-
tiori & ingeniosiori Mathematico Italiæ insignis ursit ante

Annos aliquot, Dn. Petrus. M. Kavina, Faventinus; ut, ANTONI, maxime pernosti Polyhistor.

Locum generationis, aut (si hic terminus displiceat) conglobationis facile invenient, qvi & atmosphæræ altitudinem intelligunt, & distantiam volantis lampadis à centro superficieq; terræ per tot loca observatae metiuntur. Regioni tertiae assignat meteora hæc *Fromondus* 2. Meteorol. c. 5. *Capras, trabes, faces, bolides, dolia, clypeos, stellas discurrentes &c.*: qvod in universum atque semper haud concedi potest. *Quousque aëris sensibiliter extendi possit, illud ex initiis crepusculorum & eorum fine, nec non à profunditate Solis infra Horizontem ordinariè determinandum est.* *Quam in rem subtilem speculationes contulit Johannes Pena* in præfatione nobili de usu opticæ, & varias collegit, nulli à labore inexhausto cedens Teutoni, *Job. Bapt. Ricciolus* Tom. I. Almag. N. lib. 8. sect. 1.c. 14. problem. 4. 5. 6. qvi ad 24. millaria Germanica extendit Atmosphæræ altitudinem, & contrahit ad 4. interdum. Aer enim sensibiliter evadit major à temperie calidiori dilatatus in æstate; & constringitur à frigore brumali tempestate, seu reprimitur in arctiora spacia, experimentis Thermoscopiorū. Vapulant ingeniosissimi Philosophi *Keplerus* & *Varenius* à Dn. *de Gvericke* lib. 5. spac. Vac. c. 7. cùm diuidium is saltem milliare, hic non nisi unicum concedat atmosphæræ: ipso per immensum ferè liberali l. 5. c. 9. Vulgo in tres regiones aërem dispescunt; sed nec accuratè rem, quam explicant, in applicatione probant; nec per omnia convenient. *Qvis nobis hactenùs Geometra, aut qvis Astronomus demonstrative confirmavit primò Atmosphæræ altitudinem, diversam in æstate, & per brumam?* *Qvis dimensus excelsissimos in Orbe montes est secundum perpendicularum?* *Veneris in agro Patayi-*

tavino , in Insula Tenariffa Cenis , in interiore Scythia Imaos , in superiori Pannonia Carpathicos à curiosis exploratos scio. Hos adduco in exemplum , qvoniam non solum altitudine excedunt reliqua Helvetiorum , Tyrolensis , & Italiæ insana juga ; sed & arduo conatu superati sunt à sedulis observatoribus : h.e. à Zabarellâ , Comite Digbo , Straussio , Frölichio . Decantatissimi Germaniæ , partim propter famam veteris memoriæ , partim propter mineralia , celsissimiq; montes sunt in Saxonia inferiori Bructerus , Germaniæ umbilicus ; qvò tendebam Ann. 1663. Augusto mense ; mons & pagus à dono Dei (alias die Gottes-Gabe) dictus , in extremis Misniæ ultramontanæ finibus , ad Vallem Joachimicam , qvâ per præcipitia , in profundissimas Bohemiæ subjectas & amoënores valles solet despici ; hâc viâ transitus patebat Mense Junio adul-to Ann. 1675. ad Thermas Carolinas mihi invisendas ; Pini-fer Voitlandiæ ingenti tractu claret ; cuius regionem & vicina loca Principali jussu atq; comitatu diligenter eqvi-dem , sed penitiora Ann. 1678. propter paludosas pas-sim scaturigines , & gramine doloso tecta stagna , etiam ex eqvo explorare non sum ausus ; dissidentibus in pri-mis accolis & venatoribus conatum. Qvæ mihi tamen usu venerint , exponam. In conscendendo Bructero jam manè inter nebulas (nam pridiè ingens inter fulmina & pluvias tempestas nos Goslariæ excepit , qvam à virun-culo anemoscopo sagacissimus Architas Magdeburgicus , de Gvericke , cum raris variisq; demonstrationibus exhi-bitis præsagiebat ante per sextiduum ; gradu satis lu-brico , limoso , madidoq; per ambages ; haud ita procul Ilsenburgo ventum per subjectos colles fuit. Post biho-rium (in promptu enim horologium portatile indicavit tempus) invalescens ventus , nebulas attenuans in nubes

dissipavit; supra eas aura satis frigida, sed pura & amœna seq̄ebatur. *Wisenthalio* digressus in Bohemiam cùm juxta semitam compendiosiore viâ, eqvitando, montem alterum jam superassem, in alterius pede densam per convallēs nebulam offendit, moxq; inter turbines ventorum niye copiosâ & conglaciatâ adeò persensi frigefactas manūs, ut vix moderandi capax eqyi amplius existerem in summo vertice, (ubi rara æstas, rarer auctumnitas) qvō *vallis Joachimicæ* despicitur castellum, amœnissimâ fruebar claritate; idq; contigit octiduo ante Festum Jo-hannéum. Judicent, qvi à diversitate alterati aëris & meteororum, tempore eodem variorū, partiuntur regiones, in quā constituti tūm fuerimus? diversi scilicet inferioris regionis admittendi gradus sunt; hinc oppidò in imâ, sed non in gradu ejus imo hæsimus. Insignis Mathematici, *Davidis Frölichii*, scrutinium in primis curiosum laudo, &, quantumlibet prolixius, adduco, propter rariorā qvædam observata. E montibus Hungariae, inquit, primas tenet *Carpathus*. Horridiora & sublimiora juga, nubes transcendentia, existunt in Comitatu Sepusiensi; ad patrīam meam dulcissimam, *Cæsareopolim*, vulgo *Kesmarck* dictam; à quā civitate etiam *Kesmarcker Gebürge* / item das *Schneegebürge* / quod perpetuis ferè nivibus tegantur; à Slavis Tatrii vel Tarczal, quasi calvi & abrasi montes, nuncupantur. Ego mense Junio Ann. Cbr. 1615. tūm adoleſcens sublimitatem horum montium, cum duobus comitibus scholaribus, experiri volens, ubi, cum in primæ rupis vertice, magno labore me summum terminum aſsecutum eſſe putarem, demum ſeſe obtulit alia, multò altior cautes; ubi per vasta vacillantiaq; saxa (quorum unum ſi loco à viatore dimovetur, & versus convallēm dejicitur, aut volvitur, aliquot centena decuplo majora ſecum rapit, & qui- dem

dem tanto cum fragore, ut illi metuendum sit, ne totus Mons
corruat, eumq; obruat,) enixus essem, iterum alia subli-
mior prodiit; atq; ita aliquot minores vertices, quorum
postiores semper anteriores altitudine superarunt, per to-
tidem convales, summo vita periculo emetiri coactus sum;
donec ad supremum cacumen penetraverim. Ex declivio-
ribus montibus cum in subjectas valles vastis arboribus
consitas prospexit, nil nisi obscuram noctem, cœruleum
qvad, instar profundi aëris, qvod vulgo cœlum sudum ap-
pellatur, observare potui, mibiq; videbar, si de monte cade-
rem, non in terram, sed recta in Cœlum prolapsurum. Ni-
miā enim declivitate species visibles extenuata & hebetata
fuerunt. Dum verò altiorem montem peterem, quasi intra
nebulas densissimas hærebam. His eluctatis, post aliquot ho-
rarum intervallum, cum jam non procul à summo vertice es-
sem, de sublimi qviescens prospexi, atq; animadverti, iis in
locis, ubi antea videbar intranebulas hæsisse, compactas atq;
albas se mouere nubes, supra qvas, per aliquot millaria,
& ultra terminos Sepusii commodus mibi prospectus patuit.
Alias tamen nubes etiam altiores, alias item humiliores, nec
non qvasdam equaliter à terra distantes vidi. Atq; hinc
tria intellexi; (1) me tūm transivisse principium mediæ
aëris regionis; (2) distantiam nubium à terra non esse æ-
qualem, sed pro ratione vaporis, alicubi altiorem, alibi hu-
miliorem; (3.) distantiam nubium terris proximam lon-
gè minorem esse, quam qvidam Physici statuunt; & qvi-
dem non 72. millaria Germanica, sed tantūm dimidium
milliare Germanicum. In summum Montis verticem cum per-
venisset, adeò tranquillum & subtilem aërem offendit, ut
ne pili qvidem motum sentirem; cum tamen in depresso-
ribus montibus ventum vehementer expertus sim. Unde

606

collegi, summum cacumen istius Montis Car-,
pathici ad milliare Germanicum, à radicibus,
suis imis exsurgere, & ad supremam aëris re-,
gionem, ad quā venti non ascendunt, per-,
tingere. Explosi in eâ summitate sclopetum, qvod non
majorem sonitum primò præ se tulit, qvām si tigillum vel
bacillum confregisset; post intervallum autem temporis
murmur prolixum invaluit, inferiores montis partes, con-
valles & sylvas opplevit. Descendendo per nives annosas
intra convallis, cùm iterūm sclopetum exonerarem, ma-
jor & horribilior fragor, qvām extortento capacissimo in-
de exoriebatur: hinc verebar, ne totus Mons concussus
mecum corrueret: duravitq; hic sonus per semiquadrantem
horæ, usq; dum abstrusissimas cavernas penetrasset, ad quas
aër undiq; multiplicatus resiliit &c. Scythiae immanes mon-
tes Ararat, in qvibus reqievit ac subsedit *Arca Noe*, non
sine maximâ difficultate ac molestiâ per plures exanthlatâ
dies Ann. 1670. conscendit Vir curiosus aliis & pannifex,
Johannes Janzonius Strausius, *Amstelodamensis*, & in
summo horum culmine accepit testimonium ab Eremita
Domin. Alejandro Romano, d. 22. Julii; qvi, si ad *Frölichii*
exemplum eas observasset circumstantias, qvas maxime
desideramus, multa regionum aëris phænomena intelli-
gi facilius, feliciusq; explicari possent. De Monte *Ve-*
neris in agro *Patavino* vero falsas miscuit hypotheses Ari-
stotelicus *Jacobus Zabarella*; ipse *Aristoteles* non bonâ
fide retulit, in *Olymbo* monte nullum aëris motum, nullum
ventum percipi, & ascendentes montem non continua-
re posse vitam, nisi spongias humectas aquâ vel aceto ple-
nas secum ferant. Contrarium etenim ab aliis hoc ad-
huc

huc seculo compertum est, & Augerius Busbegvius oculatus testis memorat, Olympum montem in estate qvog, nivibus oppletum deprehensum esse. Qui credit facile, decipitur facile. Cur in summis maximorum montium culminibus non commodè diuq; durent homines, in causa est non aëris defectus sed materiæ nitrosæ atqve respirabilis, ob subtilitatem atmosphæræ summam.

Supponamus igitur, (cùm per dimensionem geodæticam in stationibus diversis rarò deprehensa nubium altitudo fuerit excedere quadrantem milliaris nostri,) in medio secundæ regionis meteoron igneum hoc magnum generatum, in hanc coivisse molem, & ad minimum unius milliaris Germanici distantiâ fuisse elevatum suprà terram; demus illi magnitudinem minoris montis, sive templi alicujus, sed figuræ sphæricæ: haud dubitandum est, videri potuisse hoc phænomenon per aliquot Germaniæ provincias. Supponit sollers Mathematicus Kavina, magnitudinem Italici unius milliaris adæquasse, altitudinem phænomeni à se descripti 90. milliar. Ital. & visibile per 950. fuisse millaria, in partibus Europæ plurimis, tūm Asie ac Africæ.

Tempus generationis & materialē causā nunc spectemq. Mensibus Junio, Julio, & dimidio ferè Augusto graviores tempestates, horribilia fulmina & tonitrua existere, qvē verò clam est? Sol enim magnus Orbis magnes attrahendi vim potentiore exerit, qvò rectiores vibrat radios, & Äqvatorem prætervectus, partē borealem etiam aggreditur, videlicet dimidium hunc nostrum orbem citrā Äqvatorem, nivibus coniectum magis, & refertum nubibus; ut rectè loquitur *Cartesius Meteorol.* c. 4. n. 7. Particulas sulphureas & nitrosas probant meteora ignea, & fulgura & tempestates similes. Deinde odor ipsemēt sulphureus, qvi nares afficit in fulmine urente

C

ac

ac surgentia inde sinenter magno numero effluvia nitrofa
comprobant id omne à posteriori & effectu. Resinosæ
arbores in vastis Sylvis , qvibus plurimum Germaniæ a-
bundat in *Silesia, Bohemia, Misnia, Saxonia, Thuringia &c.*
e. gr. *pinus, tædæ, piceæ, abietes, & aliæ prædictis mensi-*
bus immensam copiam exsudant, etiam non vulneratae;
in apicibus deinde plurima arborum istarū pingvium la-
nugo, sive flos, aut etiam fuligo deprehenditur; ex quâ
materia, quomodolibet incensa, fumus tenuis resolvitur,
& vase concavo excipitur. Nec arbores solummodò, sed
mineralia in primis, igne subterraneo ac supraterraneo
elicita, hoc tempore potissimum, quo Sol in signis calidis
versatur, symbolam in copia abundantia suam conferunt.
Paria cum sulphure, imò majora præstat nitrum. Nitri
etenim ubique obvii, (in aquis, terrâ maximè, & aëre)
vis illa est, quæ de præsentia & operatione sua omnibus in
meteoris igneis, potissimum fulminibus, stellis cadentibus,
& similibus phænomenis testatur. Flammæ alioqui pro-
prium ascendere. At nos semper observamus, meteora
igneæ descendere; non ab externo aliquo agente violen-
ter, sed à propria natura, quæ conspicitur in Nitro. Chy-
micis hoc accuratè notum, & in arte pyrotechnica versa-
tis. vid. *Gvilielm. Clarcke Angl. hist. nat. Nitri c. 2. & in-*
primis D. Job. Mayow, Med. Londinens. Curios. in ope-
rib. Medico Phys. c. 2. 3. Nitrum tale est subjectum, sine
quo nec naturale fulmen fieri, nec artificiale aliquod con-
fvero more potest. Per consuetum morem pyrotechni-
cum intelligo communem. Ajunt Chymicorum aliqui,
ex Marte fulmen etiam parari posse; cajus nunquam ego
quidem vidi demonstrationem. Singularis mihi notus
modus præparandi fulminis, sed usu minus commodi, ac
operosi ex crystallis sacchari Saturni. Aurum fulminans,
quantomlibet vehementissimum effectum edat, sine

auro

auro tamen terribilia parantur alia. R. O 3ij electi & pulverisati probè, Θ ♀ 3j cum semisse & ♀ 3j. pulverem fac inde minutissimum, probeq; misce; infer cochleari ferreo & leni igne urge. Statim atq;e ignis minima particula partic. O inflammabilē tetigerit, exorietur fulmē. Hoc qvod vides suprà terram, ante manus; qvodq; in eversione urbium, castrorum, & vallorum audis juxtā atq;e infra terram; idem fieri cogita in aëre. Non malè igitur *Kavina* lampadem volantem à se qvondam illustratam, propter plurimas convenientias cum pilis igneis comparari posse statuit, qvæ noctibus festivis cogi solent, ut per aërem discurrant; aut vi impetūs ex æneis tormentis elevatae, è sulphure & halinitro concretæ, accensæ ac projectæ sunt. Sed idem melius egisset, si per ignes descensorios, non ascensorios rem explanasset. Proprius ad rem *Fromondus* in Lovaniensi Acad. Primar. Professor olim & Philosophus in Meteorol. l. 2. c. 1. *Magnam* inquit, *stella cadens* cum *pyrobolis nostris*, & id genus ignibus artificialibus habet cognationem: nisi qvòd bos flamma levet in altum; stellæ vero cadentes contrā naturam, & cum *inuria* ignis (hoc in quæstione est) exploduntur deorsum. Alias sæpè in his, ut illis, materia paullatim in ipsa trajectione incenditur; sed non cum tanto crepitū stellæ in fine dissipunt; quia materia loculamentum & claustra rumpenda non habet, ut pulvis charta toties replicata pressus & constrictus in pyrobolo. Hoc etiam discriminis est, quod, qvòd magis pyrobolus flamمام rapit, hoc magis festinat in cælum, ubi stella contrā incremento ignis tardatur; quia levitas resistit motui deorsum. Materiem determinare quando voluit *Libertus*, nimis liberè ac ὡς ἐν πλάτει loquitur: Causa materialis transiens meteororum ignitorum est avūpūtās, seu exhalatio idonea flammæ. Hec enim est, qvæ

*inflammatione corruptur in ignem: qvi & materia permanens hujus meteori. Ut autem exhalatio flammam, saltem visibilem concipiat, debet esse viscosa, aut pinguis. Qvæ postrema verba apertissimè testantur, fulminis & phænomenorum igneorum originem & subjectum ignorasse ipsum. Quid qvæsò opus exhalatione istiusmodi viscosa? ne de pingvi dicam? Ubi viscus, aut materia viscosa, cum præparatur pulvis pyrius, aut per eundem appparatus varius pyrobolorū? In manifestatione fulminatricis flammæ nihil tale observatum. Gaudet nitrum igne subtilissimo, cœlesti, penetrabiliq; supra modum; non viscositate. Frustrà sunt, qvi Nitrum inflammabile esse negant cum Autore clari nominis in Chymia experimentali, sub init. de separat. rer. p. 57. Contrarium Natura docet & Chymia. Fatentur Viri ab experientiâ insignes, *Qvercetan. D. Matth. Unzer. de Sale c. 18. circ. fin. Mayow* maximè de Nitr. c. 2. qvi *Willisio* respondit exqvistè, negans propter sulphur, inflammabile dicendum Nitrum. Nuper admodùm qvi scripsit *Moses Charas, Galillus, Doctor Medicus Britanniar. Regis Pharmacop. Reg. Chymica c. 14. de O. p. 226.* nostram suo calculo sententiam confirmat. Neqve tanti est momenti dubium, qvod ab *autophia* petuisse vult *Robertus Fluthus, Scriptor Anglus, olim nominis majoris*, asserere: se qvondam ignem fatuum noctu secutum & assècutum; & materiam invenisse non igneam, sed viscosam & lubricam, compactam in modum spermatis ranarū, distinguentibus nigris & exiguis masculis subalbidam, qvæ vice speouli redderet stellarum lumen. Parum, qvid aut viderit, aut non viderit *Robertus*, refert; nec de igne fatuo nunc qværimus. Poëta princeps elegantiùs *Georg. I. cecinit:**

Cæ-

— — *Cælo delapsa per umbras
Stella faciem ducens multâ cum luce cucurrit.
Illam summa super labentem culmina tecti
Cernimus Idæa clarâ se condere sylvâ,
Signantemq; vias: tûm longo limite sulcus,
Dat lucem, & latè circum loca sulphura fumant.*

Invenimus materiam phænomeni; qværamus & efficientem. Furoris, non erroris species videtur, id, qvod Majestati suæ reservavit Numen, Dæmoni tribuere. Deus noster in cœlis est, & qvæ vult, facit: pluit, tonat, fulminat, ferenat, ventos excitat, & patrat mirabilia. Laudant omnia hæc Creatorem suum, & apertè clamant: Tu fecisti nos, non ipsa nos. Audi qvæso, qvanto mugiat opere illius tonitru! *Helmontium*, censorem aliorum tam sagacem & nasutum miror hæc de tonitru scripsisse in *Anomalo Meteor.* Cùm tonitru non habeat planè naturalem in nubibus meteori, credo prorsus causam omnem babere non suprà, sed præter naturam, adeoq; esse effectum portentosum. In primis namq; credere tenemur, *Cacodæmonem* esse principem; & qvæ seqq. Eadem de fulmine *Bodinus* asserit: à geniis dæmonibusq; fulmina cieri projiciq; cui satisfecit oppidò perplexè ac ambiguè *Fromondus* I. alleg. Nulla indiget sententia hæc confirmatione: Deus summa & universalis, sepè etiam immediata, omnium (eorum etiam, de qvibus agimus) effectuum est causa. Creatura etenim in esse suo bona, necessariò dependet à superiori eodemq; libero agente.

Nunc consideremus stellas, an, & qvanta sit in illis ad phænomena hæc producenda virtus? Portentosa sunt, qvæ c. 8. Meteor. profert *Paracelsus*; cui proprium hoc dedit confidentia ingenii, ut aut temeraria, aut falsa, aut miracula ebuccinet. Sic ipse: *In stellis fulminalibus est*

*sulphur in summo gradu, salpetræ in summa pinguedine,
Mercurius in summ. contrarietate. Ex his tribus tonitru,
fulmen, & tempestates fiunt. Ecquis compendiosius expri-
mere rem potuisset? Sed heus, Vir optime, probari para-
doxa debent. Philosophia hodiè apparet oculata; credit,
qvod videt, aut immotis deprehendit verum esse argu-
mentis. Qvæ illæ fulminales stellæ? aut sulphureæ, ni-
trosæ, similesvè? scit, qvæ nescit, qvæ nec facta, nec futu-
ra sunt, *Aureolus*. Ad rem, cur non distinctè appellavit *So-
lem, Jovem, Mercurium, Saturnum, Martem*, cor Leonis,
aut illius caudam? Cur configurationes Planetarum, si-
ve mutuos adspectus, aut illorum oppositiones, aut con-
junctiones prætermisit? Et conjunctionem qvidem ma-
gnam Anni proximè superioris meritò Astrologi urge-
bunt. Sed cùm hæ universales ac remotæ nimis causæ
yideantur, propiores indagandæ potius in terra. Toto men-
se *Junio* videlicet & *Julio*, & ultra dimidium *Augusti*,
diebus paucis admodùm exceptis (3. 23. 27. & 28. Junii.
4. 5. 12. 16. 20. & 31. Julii, itemq; 1. 11. 29. 30. & 31. Augusti)
aut insolitæ densæq; nebulæ, aut pluviæ, aut fulmina, aut
psecades cum ventis alternantibus in Horizonte nostro &
viciniâ observabantur. Positis, nec impeditis causis hisce
proximis, non potuit non seqvi extraordinarius effectus.*

Finis supereft. Qvi talibus phænomenis signatum
aut eventum tribuunt prodigiosum, veluti Cometis, *Ju-
lium Obsequentem* pro ductore habent. Neqve Roma-
nus Sapiens abhorret. *Vidimus* (inquit *Seneca*, in qq.
natural.) non semel flammam ingentis pilæ specie, qvæ ta-
men in ipso cursu suo dissipata est. *Vidimus*, cum de Se-
jano actum, nec Germanici mors sine denunciatione tali
fuit. Trabs sæpe visa. Trabem olim conspectam, cum
Lace-

Lacedæmonii classe vici, Græciæ imperium amiserunt,
narrat Plinius. Huc illa faciunt Lucani, l. 1.

*Ignota obscuræ viderunt sidera noctes
Ardentemq; polum flammis, cœloq; volantes
Obliquas per inane faces, crinemq; tremendi
Sideris, & terris mutantem Regna Cometæ.*

Nolumus innumera auctorum aliorum cumulare
testimonia. Hoc dicimus: per caussas & effectus qvoq;
naturales præternaturalia sæpiissimè eventa designare Nu-
men. Testes Irides, immanes venti, aliæq; tempestates.
Unius rei possunt plures esse fines, in subordinatione, non
in oppositione æstimandi. Notus scripto publico t. t.
vulgato vates, qvi Obsidionis Viennensis appellavit indi-
cem hunc globum igneum. Veruntamen cùm jam ob-
sidione mediâ fervente fulserit, *Vulcanum* imitatus fortè
fuerit, qvi, qvando die artificiali unico, ab oriente Sole
ad occasum somniavit se præcipitem è Cœlo in Lemnum
decidisse, infeliciter ἐγενέτη τὰ οὐρανά. Hæc hacte-
nus de LAMPADE VOLANTE. Nunc ad LUNAREM
redeundum CRUCEM foret, & judicium adjiciendum
aliqvod. Sed istud operæ ac scrutinium causarum, unde
Crux prodierit, relinqvam Artificibus divinioribus; con-
tentus naturalem indicasse veritatem. Anno c I o. I o LX.
d. 17. Decembris, primâ die post oppositionem Solis &
Lunæ, horâ sextâ matut. 30 / Lunâ 12 altâ, tres Pseudolu-
nas cum genuina in occidente Gedani conspexit Mathe-
maticorum nostri ævi Princeps, Dn. Hevelius. Prætereà
per ipsam genuinam Lunam observavit *Crucem albican-*
tem seu argenteam amplissimam; qvæ ab inferiori parte ad
Horizontem etiam protendebatur; à lateribus reliquis
non planè attingebat circulum. Erat autem, ait accuratus
observator, adeò splendida & luminosa, ut ad ipsum Solis ex-
ortum

ortum clare atq; distinctè affulserit. De his & aliis Phænomenis ingenti maximè Cometa illo, & προγνώσει Cometarū, in Epistola ante paucos annos responsoria ad me uberrimè ac sapienter scripta, cum Magnifico venerabiliq; Sene, Dn. de Gvericke Illustris Dn. Hevelius adduxit plura. Cujus utriusq; inter singularia & in futuros usūs servo MSC. Ordine in verso, Lunā scil. in Cruce visam eleganter oppidò descripsit, & laboris eruditio copiā submisit olim Vir Clarissimus, inter Ordinis Philosophici t. t. Adscriptos Jenæ benè meritus, nunc Publ. ac Ordinarius Professor. Dn. Joh. Andr. Schmidius. Imaginabor mihi etiam, à Sole mutuatos radios, ex luminis reflexione in figuram crucis sparsos, arcūs imperfectos, & eorum centrum terram extitisse. Addam quoque ex Cartes. Meteorol. c. 8. n. 15. per olea & aquas stillatias, reflexione radiorum mediante, instrumenti beneficio cujusdam Irides repræsentari posse, nec non cruces; sed negabo tamen, demonstrationibus hæc Mathematicis, earundemq; legibus, aut hypothesisibus omnino exhaustiri posse. Ludit in humanis divina potentia rebus; quidni in longissimè remotis & cœlestibus? Illius gloriæ laus sempiterna constet!

Appendix seriis exhibita, cum schemate, & Ollersdorpii Silesiorum observata:

Als Briß des großen Wunders, welches sich Ann. 1684. den 3. Febr. am Mondonen in seinem Aufgange und zwar zu Ollersdorff, Meile hinter Goldberg, bey vier Stunden hat sehen lassen, der natürliche Mond welcher ganz blaß schien stand am Glanz des halben Mondens oben, sehr groß und hell, auch zwischen zweien nebenstehenden Mondonen, welche sehr feurig schienen, aus welchen gleich ein Dampf gieng, unfern von dem Blik waren noch andere zwey Flecken: Der Aufgang war hinter einem Berg, daß man den Glanz nicht ganz hat sehen können ic.

